

LA FONAMENTACIÓ DEL PERSONALISME SEGONS MAURICE NÉDONCELLE

José Luí Vázquez Borau

El professor Vázquez Borau presenta, en aquest article, una de les figures més interessants del personalisme francòfon, el filòsof francès Maurice Nédoncelle. Després d'esbossar la seva biografia i el context vital en el que va viure, presenta les tesis de fons d'aquest pensador tan injustament oblidat.

253

Quan Maurice Nédoncelle va publicar, l'any 1942, *La reciprocitat de les consciències*, pretenia fonamentar metafísicament el personalisme, cosa que va captar d'una manera clarivident Mounier, com podem apreciar en les seves pròpies paraules adreçades, en una carta, al seu amic Jacques Lefrancq: "Un jove sacerdot, que s'anomena Nédoncelle i que abans de la guerra havia produït poca cosa, ha publicat aquesta primavera el llibre de filosofia personalista que ens faltava; sense geni, però profundament honest i profund: *La reciprocitat de les consciències* (Aubier), on, amb gran modèstia i lucidesa, diu: *Cadascun de nosaltres pot entrar en la composició d'un cert nombre de díades simultànies o successives; no obstant això, si la reciprocitat de dues consciències ja és tan fràgil en els seus millors moments, seria utòpic creure en unitats d'índex superior a la díada*. Ja veus que nosaltres, els comunitaris, som enormement vigilants davant el comunitarisme. El ritme és una mica el de les *Meditacions metafísiques*. Descobriment de la "consciència col·legial" (o de la reciprocitat), fet primitiu del món personal, a partir de la seva barreja empírica amb les qualitats. Pas del "nosaltres fenomenològic" al "nosaltres diví". La natura com a obstacle, la natura com a tendència. Els obstacles de l'esperit (la consciència dividida, la rebel·lió del jo) -els

valors-, la metafísica de la caritat. Quan ho hagi acabat, ho treballarem amb P.”¹

Mounier va saber captar bé que el nucli central de la filosòfica de Maurice Nédoncelle era la “persona” i que, per a aquest, ser persona, existir, és “estar relacionat”, “estar intercomunicat recíprocament”. L'ésser és relació i comunicació, però no és identitat lineal amb el particular. La seva condició, la seva relació contínua és dialèctica: igualtat i diferenciació. La filosofia clàssica ha parlat d'analogia. El personalisme, sense rebutjar o témer aquesta terminologia, en té una altra més intersubjectiva. Entre el particular dels éssers i l'ésser que es troba en tots ells hi ha una distància, una ruptura, però també una identitat o continuïtat. Aquesta ruptura és radical, essencial, en el sentit que els ens són creats per l'ésser, o per l'ens per excel·lència. Hi ha una gran diferència entre els dos ordres; l'ésser és causa dels éssers.

Existir és entrar a formar part, amb la pròpia identitat, d'una societat i comunitat de vida la més alta expressió de la qual es troba en la consciència i en la llibertat en què s'accepta aquesta identitat per a la col·laboració i per a la personificació. En aquesta esfera d'allò existent, la persona és el cim de consciència de ser, per tant, de consciència d'identitat i ruptura, però també de col·laboració i de comunicació entre els éssers. La persona és on aquesta estructura ontològica arriba a la seva plenitud. Per això el personalisme és una metafísica i, amb el seu ontologisme i amb la seva ètica, contribueix a la formació d'una consciència de col·laboració i de diàleg.

Però, qui era Maurice Nédoncelle? Quina formació va tenir? Quins van ser els seus mestres? En quines obres de la seva producció bibliogràfica tracta de la persona? Quin és l'objectiu del seu pensament? Quins són els fonaments metafísics del seu personalisme? Anem per parts.

1. Qui era Maurice Nédoncelle?

Maurice-Gustave Nédoncelle va néixer, a Roubaix, el 30 d'octubre de 1905, ara fa cent anys. Cal assenyalar que Emmanuel Mounier va néixer el mateix any, però va morir molt més jove, l'any 1950. Nédoncelle és un protagonista de l'evolució del pensament francès des del començament del segle XX fins al moment de la

¹ Imagino que es tracta de la seva dona Paulette. E. MOUNIER, *Obras completas*, vol. IV: *Obras póstumas. Correspondència*, Salamanca, Sígueme 1988, 892-893.

seva mort, l'any 1976. El seu pare era professor, per això va créixer en un ambient de cultura i d'universitat. La seva formació la va realitzar al Seminari de Sant Sulpici i La Sorbona. D'aquesta formació universitària arrenca el seu esperit ordenat, metòdic i disciplinat, però, alhora, acollidor i humà. La seva formació humanista i clàssica culmina amb l'ordenació sacerdotal l'any 1930. El gran pensador francès d'aquesta època és Henri Bergson (1859-1941), que reivindica la metafísica davant dels atacs del positivisme.

A més de la formació tomista, entre les primeres lectures com a estudiant del jove Nédoncelle, l'any 1918, hi ha les de l'autor Lucien Laberthoniere (1860-1932), que s'oposava a l'intel·lectualisme neotomista que es fonamentava principalment en abstraccions. A fi de fer reviure el pensament cristià, va intentar fundar-lo en un sentit concret i vivent de l'existència i del ser. L'ésser no pot ser agafat des de fora, perquè llavors és una abstracció; només agafat des de dins es converteix en realitat. La filosofia era, per a ell, la ciència de la vida, de la vida humana, i el seu punt de partida era en "*nosaltres mateixos com a realitats interiors i espirituals, amb consciència de nosaltres mateixos*".

En aquests anys de la seva primera formació és quan Nédoncelle descobreix el rerefons metafísic de tota reflexió filosòfica i valora la utilitat del mètode reflexiu. Nédoncelle coneix i domina tots els moviments, evolucions i oscil·lacions de la filosofia i de la cultura grecoromana, i disposa també del patrimoni de dades i experiència històrica que suposa la filosofia cristiana occidental.

2. Quines influències intel·lectuals va tenir?

Després de la seva formació humanista vindrà l'etapa docent de Maurice Nédoncelle, que durarà, alternada amb la investigació, tota la seva vida. Primer és professor al Col·legi de Sant Albert-de-Mun. L'any 1935 fa, a la universitat de París, el Doctorat en Filosofia amb el seu estudi sobre *La pensée religieuse de Dietrich von Hügél*, i troba Brunschvieg al tribunal de qualificació, de qui Nédoncelle rep l'equilibri constant entre realisme i consciència il·luminada per l'esperit. Brunschvieg té una posició idealista. Concep la filosofia com l'activitat de la ment que es fa consciència reflexiva de si. Un any després, l'any 1936, apareix a França el *Manifest al servei del personalisme* d'Emmanuel Mounier. Són els anys de la plena vigència de la Filosofia de l'Esperit al seu país.

A la Sorbona coneix Louis Lavelle (1883-1951), a qui presenta el manuscrit de la seva tesi de Doctorat en Lletres, que va defensar

sota el títol de *La reciprocité des consciences. Essai sur la nature de la personne*, que el mestre accepta i lloa i que fou publicada a la Col·lecció de "Philosophie de l'Esprit", que dirigia Lavelle². Comença a col·laborar en *Cahiers de la Nouvelle Journée*, on, sota el pseudònim de M. Desbiens, escriu sobre el moviment filosòfic d'Anglaterra. Nédoncelle estudia, divulga i estima els hegelians anglesos pel seu gran sentit religiós i per la interpretació espiritual de l'idealisme. Això suposa una nova forma d'entendre Hegel, diferent de com es feia a França en aquell moment.

Nédoncelle es compenetra amb el pensament de Max Scheler (1874-1928), especialment a partir de la lectura d'*Essència i formes de la simpatia*, editada l'any 1923, que li suposa una gran revelació³. Amb aquesta obra desperta del seu somni idealista i, després d'una etapa de voluntarisme, arriba a la fenomenologia com a situació metodològica per al seu personalisme, és a dir, una filosofia transcendental que ja no és pura fenomenologia ni pura experiència psicològica, sinó quelcom vinculat a la persona.

Cap a la meitat del segle XX, a França, es desenvolupa la "Filosofia de la Comunitat", del nosaltres, del subjecte col·lectiu, del coexistir, que podem anomenar filosofia sociològica. És una concepció de la persona en els seus horitzons comunitaris, comunica-

---

² Juntament amb René Le Senne, és el representant principal de l'anomenada "filosofia de l'esperit" francesa, oposada a l'ambient del positivisme i del neokantisme, i que continuava una llarga tradició que es remunta a Maine de Biran, a Ravaisson i a altres autors, però que es recolza fonamenta en la filosofia de Bergson, amb forts components neoplatònics, a diferència de l'ontologia de tradició aristotèlica, cartesiana i kantiana. Lavelle cerca l'absolut en l'experiència íntima, profunda i personal. A Kant li reconeix el mèrit d'haver assenyalat la impossibilitat de pensar l'ésser com a cosa més enllà dels fenòmens, d'on Lavelle infereix que l'ésser pertany plenament al subjecte, on apareix com a acte, que és l'origen intern del mateix jo. D'aquesta manera, per a Lavelle, només es dóna un coneixement metafísic a partir d'una penetració intuïtiva en l'acte puramente espiritual de la consciència, que participa de l'actualitat infinita de l'ésser diví i que manifesta una relació del temps amb l'eternitat. No és, doncs, possible una metafísica de l'objecte, sinó que ha de basar-se en l'intimitat espiritual, a través de la qual es troba la idea de l'ésser, en què, mitjançant una demostració pròxima a la de l'argument ontològic, ens vol mostrar que la dita idea posseeix realitat, fins al punt d'afirmar que tot el que existeix existeix per participació en l'ésser, que identifica amb Déu.

³ El descobriment de la intencionalitat emocional que fa Max Scheler li permet descobrir els valors, que són essencialitats intuïtives i evidents de les quals no es pot predicar ni la intel·ligibilitat racional ni cap caràcter lògic, però que s'ofereixen a la descripció fenomenològica com les essències de Husserl (1859-1938). Així, doncs, en l'aplicació del mètode fenomenològic, segueix Husserl al mateix temps que se'n separa, ja que, en comptes de destacar el paper de la intencionalitat intel·lectual, destaca la intencionalitat emocional, que dóna lloc a una fenomenologia de la vida emocional (dels sentiments i els afectes) en comptes de la fenomenologia de la consciència husserliana.

tius, i en el seu ritme de massa i actuació col·lectiva. La filosofia d'allò impersonal influirà en el naixement de l'estructuralisme com la màxima objectivació de les formes col·lectives i amorfes del coneixement i de les dades de consciència. El personalisme pot considerar-se com una reacció crítica a l'estructuralisme social en tant que abandó de les instàncies de la consciència personal, individual, racional, enfront de l'espècie. El marxisme estarà també inclòs en aquests sistemes despersonalitzadors que dilueixen el singular de l'esperit en les forces de la massa, que fan desaparèixer la consciència i la subjectivitat com a assentament de valors i de dignitat de la persona humana.

Nédoncelle era un decidit defensor de la col·laboració social des de la reciprocitat de les consciències, mitjançant la filosofia de la intersubjectivitat, que és la vertadera filosofia social. Tot això fundat en una metafísica de la comunitat. El personalisme de Nédoncelle està vinculat a la filosofia de la persona i de la comunitat que va dur a terme Max Scheler, que alguns volen assenyalar d'alguna manera, per la seva teoria dels valors, en un ambient de fenomenologia i de transcendència de l'esperit, com l'iniciador del personalisme.

Va ser anomenat prelat del Papa, *Doctor honoris causa* de la universitat de Lovaina i president de l'Associació de professors de Filosofia de les Facultats Catòliques de França. Retirat de la seva càtedra, continuava escrivint i col·laborant en tot el que se li demanava. Després d'una breu malaltia, mor a Estrasburg el 27 de novembre de 1976, als 71 anys d'edat. La seva obra és la manifestació externa del panorama interior d'un esperit transparent, sincer i comunicatiu.

3. Recull d'obres, en ordre cronològic, en què parla de la persona humana

L'any 1937, M. Nédoncelle, a *Les leçons spirituelles du XIX siècle*, tracta del tema de l'amistat, considerant aquesta com la díade més perfecta i l'amor més gran que poden tenir les persones. L'any 1942, a *La réciprocité des consciences. Essai sur la nature de la personne*, tracta de la comunió interpersonal com a realitat que traspasa el temps i es converteix en alliberament de la mateixa natura. El 1953, a *De la fidélité*, afirma que l'únic mitjà que tenim per conduir la nostra persona és ser fidel a la fidelitat de les altres persones. A *Introduction à l'esthétique*, de l'any 1953, constata que no hi ha una vertadera obra d'art sense una forta personalitat. Quan el 1957 va escriure

Vers une philosophie de l'amour et de la personne, assenyala com una de les idees directrius del seu estudi que l'amor procedeix de les persones i s'adreça a elles. L'any 1961, a *Conscience et logos, horizons et méthodes d'une philosophie personaliste*, remarca explícitament que és únicament en Déu on l'ordre de les persones té sentit. Quan el 1963 va escriure *Personne humaine et nature, étude logique i métaphysique*, ja té clar que el seu mètode d'investigació se situa entre la fenomenologia i la metafísica, a fi que el personalisme no es converteixi en un pensament feble i publicitari. Finalment, l'any 1974, a *Intersubjectivité et ontologie. Li défi personaliste*, remarca que la natura està constituïda de tal manera que assenyala pertot arreu l'empremta de Déu.

4. Quin és l'objectiu del seu pensament?

El podem descriure en dos punts:

1. *Elaborar una Filosofia de la Persona*

La Filosofia de la Persona, dins el corrent personalista comunitari, és i vol ser filosofia en sentit ple, amb dimensions concretes pràctiques i operatives. Quan parlem de personalisme, ens trobem amb una filosofia de la història, una metafísica, una antropologia, una ètica, així com amb diferents propostes concretes referides a diferents camps. Això pot donar la impressió que el personalisme es presenta com un sistema a l'estil hegelianà. Però això és fals. Com que la seva afirmació central és l'existència de persones lliures i creadores, introdueix en el cor d'aquestes estructures un principi d'imprevisibilitat, que disloca tota voluntat de sistematització definitiva.

Però, sense ser un sistema, el personalisme no es redueix a una actitud genèrica i desestructurada. El personalisme és filosofia que no defuig la sistematització ni l'ús disciplinat dels instruments conceptuals. És filosofia oberta, tant a les altres orientacions filosòfiques, com als esdeveniments històrics, però, en paraules del mateix Nédoncelle, per a "*qui desitgi conèixer l'estatut metafísic de la personalitat, el camí més fàcil és aquest de la reciprocitat humana, que és el que nosaltres hem triat. Amb major raó, quan el jo descobreix que la seva essència no és separable, sinó que aquesta es troba en Déu, es desvetllarà el caràcter unificador i transhistòric de la persona*"⁴.

---

⁴ M. NÉDONCELLE, *La réciprocité des consciences*, Aubier-Montaigne, París 1942. (Traducció castellana: *La reciprocidad de las conciencias*, Caparrós, Madrid 1996.)

Per a Nédoncelle, la filosofia és un diàleg interpersonal a l'interior de la persona, que té, a la seva entranya més íntima, l'orientació cap als altres, cap a Déu mateix i, fins i tot, cap a les coses físiques; encara que, en la seva referència cap a aquestes, només podem parlar de relació per analogia al que és la vertadera relació, que és la que s'estableix entre éssers espirituals lliures, siguin les persones divines, siguin les humanes. Fins a tal punt això és així, que fins i tot la reflexió filosòfica implica sempre, d'una manera constitutiva, la interpersonalitat, en el pas del logos solitari al diàleg interpersonal. I això és així perquè el pensador no pot deixar de ser persona quan pensa, i arriba a ser persona en plenitud només en la relació amb els altres. Amb raó, alguns dels més importants filòsofs dialògics, és a dir, relacionals, com Ebner o Rosenzweig, han fet prevaler la importància essencial de la paraula en la constitució de la persona com a tal, perquè la paraula és el vehicle privilegiat de la relació humana, encara que no l'únic. I, per a Martí Buber, la paraula fonamental no és el jo solitari, sinó que és "*la parella Jo-Tu*"⁵.

Aquest diàleg interior té tres dimensions: el jo amb ell mateix; el jo amb les altres persones i, finalment, el jo amb Déu. Així, la reflexió no ho és tot en filosofia, com la filosofia tampoc ho és tot en l'existència humana. En la filosofia hi ha quelcom més que reflexió i idees. L'esperit no és només reflexió o l'autosuficiència racional. L'esperit, per existir i subsistir, ha d'admetre la presència i existència en ell de quelcom distint o, almenys, acceptar i compartir, amb altres esperits, la tasca de definir el sentit de l'existència. No hi ha cap esperit absolut sinó la consciència interpersonal. Per això pot afirmar Nédoncelle que "*la comunió transforma el temps, perquè recull i il·lumina la consciència, i la fa canviar de ritme. El passat solitari i potser tenebrós del jo abans de la trobada amb el tu arriba a ser intel·ligible per un efecte retroactiu. El que en ell era misèria s'il·lumina i s'explica; el que era titubeig s'enforteix*"⁶.

2. Que tingui l'amor com a principi d'interpretació de la realitat

La persona és quelcom més que les seves possibilitats racionals o reflexives. No hi ha realitat intel·ligible només per la reflexió-intuïció, sinó que l'"amor" és el principi d'interpretació de la realitat. Així, per sobre de la filosofia-reflexió, hi ha la filosofia-amor. Només l'amor fa que entenguem el sentit interior, el sentit "verta-

⁵ M. BUBER, *Yo y tú*, Caparrós, Madrid 1993,9

⁶ M. NÉDONCELLE, *La reciprocité des conscientes*, o. c., 23-24

der" de les coses. Només l'amor és capaç d'oferir la totalitat en l'intel·ligibilitat. L'acte d'amor és el que representa millor la consciència. Ens situem, doncs, més en la línia de la sapientia que de la scientia, "perquè, com diu Nédoncelle, *la caritat és l'única forma absoluta que pot penetrar totalment la persona i ser totalment absorbida per ella. Afirmar que és el principi últim de l'univers és concebre la perfecció sota l'únic aspecte que aclareix totes les coses*".

5. Quins són els fonaments metafísics del seu personalisme?

Ens sembla que els fonaments metafísics del seu personalisme són quatre:

1. Concebre l'existència com a relació en un diàleg recíproc dels éssers i de les consciències.

Ser persona, existir, és estar relacionat i intercomunicat recíprocament. És relació i correlació. L'existència és una relació múltiple en aquestes tres direccions: amb si mateix, amb els altres i amb l'ésser. Tot això ens porta a una metafísica integral i d'equilibri on no es confonen, però tampoc se separen, l'ésser i els ens. Maurice Nédoncelle considera "*l'ens com a individu concret que existeix, i l'ésser com la relació primordial de cada ens amb si mateix i amb els altres ens*".⁸ La reflexió sobre l'ens particular (fenomenologia) condueix a una reflexió sobre la seva comunitat i relació universal a través de l'ésser entès com a relació (metafísica).

Per *ens* entenem tot ésser determinat, és a dir, la individualitat concreta i concretitzada des de la qual accedim, no obstant això, a la universalitat. La persona és l'existència més plena d'aquesta manera individual d'existir l'ens, ja que porta la racionalitat amb si. Els ens no racionals també són individualitzats, per tant, també són persones en grau inferior. La nostra ontologia personalista va de l'ens concret, en primer lloc la persona, a l'ésser; és a dir, del particular de l'experiència a allò universal de la metafísica. En definitiva, l'ésser està subordinat a l'ens. Això significa pràcticament una revolució en la forma d'entendre la successió de les dades en metafísica: sempre es partia de l'ésser en prioritat, com a previ a tota

⁷ *Ibid.*, 316.

⁸ M. NÉDONCELLE, *Intersubjectivité et ontologie. Le défi personaliste*, Lovain 1974, 95.

experiència i realitat, des d'on es pretenia explicar les participacions dels ens en l'ésser. L'ésser era el primer espai o marc ontològic en què tot tenia cabuda, tot allò existent es justificava per participació. Per a Nédoncelle, abans de res tenim l'experiència en el pluralisme ontològic, si bé és cert que no percebriem el pluralisme o la pluri-dimensionalitat dels ens si no tinguéssim una idea de la seva unitat en l'ésser. L'una i l'altra es condicionen. En l'experiència, el primer és l'ens; en l'ontologia o metafísica, el primer és l'ésser.

Existir és entrar a formar part, amb la pròpia identitat, d'una societat i comunitat de vida la més alta expressió de la qual es troba en la consciència i en la llibertat en què s'accepta aquesta identitat per a la col·laboració i per a la personificació. En aquesta esfera de l'existent la persona és el cim de consciència de ser, per tant, de consciència d'identitat i ruptura però també de col·laboració i de comunicació entre els éssers. La persona és on aquesta estructura ontològica arriba a la seva plenitud. Per això el personalisme és una metafísica i, amb el seu ontologisme i amb la seva ètica, contribueix a la formació d'una consciència de col·laboració i diàleg que tant necessita el nostre món.

2. Posar la relació com a fet fundant i constitutiu de la persona.

La persona existeix gràcies a les altres persones i, si es reconeix a si mateixa, és gràcies als altres i no replegant-se en el seu jo solitari i autosuficient. I això és així fins al punt que no existiríem sense els nostres progenitors. El jo, quan es torna cap a si mateix, es reconeix com a ésser conscient que s'autoposseeix. Aquest fet el distingeix dels altres ens de la natura que no tenen consciència. L'autopossessió del jo no s'exhaureix en el seu ésser conscient, sinó que alhora comprèn una altra dimensió: la de l'amor. La identitat del jo es realitza en la trobada amb si mateix i en la trobada amb el que és. Aquesta unió té la seva font en l'amor a si mateix. Però la identitat del jo no culmina en la trobada amb si mateix, sinó que es projecta cap a l'alteritat. És necessària la relació personal per a l'autorealització de la persona. No és tan sols una necessitat psicològica, sinó de natura. La persona no sap ser ella mateixa si no es veu reflectida en el tu implícit que porta dins seu. I aquesta adhesió del jo a aquest tu engloba totes les seves facultats, especialment el seu enteniment i la seva voluntat. La persona quedaria desfonamentada en el seu ésser si no tingués aquesta capacitat de relació alterocèntrica, tant per entendre's com per estimar-se a si mateixa. L'ésser humà és l'ésser de la natura animal que més necessita de les altres persones des de l'inici de la seva existència. La identitat del jo requereix necessàriament l'alteritat no sols a l'origen, sinó també en

el seu desenvolupament posterior. La relació humana ho condiciona tot: el coneixement, l'entrega, l'ésser, l'amor, el nosaltres, la comunitat, la idea moral, els valors, la percepció de l'altre, la consciència, la natura.

No hi ha coneixement de la persona si no hi ha una voluntat d'obertura i donació. Això porta amb si, igualment, un mínim d'amor també recíproc per conèixer. D'aquí se segueix la unitat i la continuïtat de les consciències o de les persones. No hi ha persona sense que alhora no n'hi hagi una altra davant meu. No hi ha un jo subjecte sense un tu subjecte, que és quelcom més que el simple no-jo. Per això, Nédoncelle pot afirmar que "voler-se a si mateix és voler almenys obscurament un tu. Ací trobem el secret de la irradiació espiritual que cadascú descobreix en una personalitat influent: un aspecte del seu jo ideal que ignora"⁹.

3. La persona és consciència comunal: no és un jo separat.

Segons el pensament que compartim amb Nédoncelle, "*l'ésser humà és per definició altruista, ja que està tornat cap a l'altre, almenys cap a 'un altre' inconscient*". Així, la persona, per la seva mateixa natura, és relació. Com molt bé diu Pedro Laín Entralgo, "*la relació jo-tu no es funda en el tenir, sinó en l'ésser. Ontològicament, la comunicació amb el tu és comunió amb tu en l'ésser*". Això significa que l'altre és un moment necessari per a la plena constitució metafísica, històrica i social de la consciència de si.

Tots els jos reunits formen un ésser que és alhora únic i plural i, no obstant això, cada relació està formada per personalitats diferents. Molts cops s'identifica personalitat amb consciència de si, però no es tracta d'un jo separat; es tracta de tenir consciència de si en l'altre i tenir consciència de l'altre en si.

Les etapes de la consciència comunal són aquestes: a) Adveniment del jo, que s'assimila a les qualitats naturals; b) Percepció explícita del tu; c) Reciprocitat del nosaltres. La consciència comunal és circular com l'amor que els uneix, i necessita recórrer a la intuïció quan el llenguatge resulta insuficient. La díade conté un cercle. La iniciativa és bilateral. Estimar alguna persona és contribuir que sigui feliç. És fer que aquesta persona es torni amant i, si ja ho és, que n'alegri. El nosaltres és alhora més que jo, malgrat la seva dualitat, i té més capacitat de poder causal. La fixació activa cap a on s'estén la reciprocitat té per efecte donar al nosaltres un lloc cada cop més gran.

⁹ M. NÉDONCELLE, *La réciprocité des consciences*, o. c. 70.

L'ésser humà té, en néixer, la facultat d'autorelacionar-se, però aquesta facultat li és donada com una tasca que ha de realitzar. La conformació del jo amb el seu ésser més profund el porta a obrir-se al tu i així recíprocament, com a desplegament d'un mateix. Es troba a si mateix plenament en l'altre, enfront de l'egoisme que és l'empobriment de la soledat i aïllament de la seva condició conatural. Així la persona és lliure en la seva opció de ser persona o de no ser-ho. Però mai podrà destruir la seva capacitat radical de relació, perquè això pertany a la seva pròpia vida d'ésser humà. Es troba més enllà de la seva pròpia llibertat.

La comunió de consciències no consisteix només en una mena d'admiració per una qualitat que té la persona amiga. La vertadera intimitat i el canvi que aquesta aporta és una altra cosa que una relació de camarades o la influència d'un jo més fort sobre un altre de menys fort. L'amor no és una exhortació, sinó una complicitat sobtada i irresistible. En el jo ideal hi ha sempre la presència amagada o la construcció simbòlica d'un tu. Com molt bé indica Nédoncelle, *"el fet primitiu de la relació recíproca és la promoció d'un jo positiu per un tu (o de la seva creació, si es tracta de la nostra relació amb Déu). Aquesta influència rebuda modifica l'ésser del jo positiu i, per consegüent, la seva intencionalitat. Es produeix una modificació de l'ideal que es farà de si mateix"*¹⁰.

Si bé hi ha un col·legi metafísic dels esperits en Déu, la nostra universalitat eterna no està completament realitzada. Però un germen de comunió total és inseparable de la condició personal; cada essència està eternament dedicada a desenvolupar-se lliurement i, en particular, a inaugurar aquestes interaccions mundanes. La consciència té un destí transcendent. És el mateix Déu qui li dona una identitat i fixa eternament la seva essència. Llavors, podem afirmar amb Nédoncelle que "no hi ha més diferència absoluta entre el jo ideal o superjo i el tu diví; són l'aspecte irremplaçable i total que Déu ha volgut donar-nos especialment d'Ell mateix, que ens ha creat"¹¹.

4. Déu no és la causa dels objectes sinó dels subjectes.

Ser causa d'un objecte és ser extern a ell i només hi ha objecte en l'exterior. No és així la relació d'un subjecte amb el seu creador, ja que no és possible la indiferència. Els objectes, com que no són

---

¹⁰ *Ibid.* 72.

¹¹ *Ibid.* 75.

essència, passen; en canvi, el subjecte, fins i tot sent perible, té en l'esperit del seu creador una determinació eterna.

Els objectes no tenen realitat separada dels subjectes. Són la contemplació de la natura en la consciència. Per a la causalitat mecànica, la causa i l'efecte són coses. Per a la causalitat constructora, la persona modifica les coses. Per a la causalitat personal, la causa i l'efecte són conscients i l'acció de la causa no impedeix la llibertat o interioritat de l'efecte, més aviat al contrari, les crea i les accentua. Així, no s'ha de concebre Déu com un arquitecte o un rellotger perquè el fi que persegueix no és exterior a Ell. En la causalitat personal la natura es refereix a la voluntat divina. Tant la física com l'humanisme profà, en principi, no fan referència a Déu. No es pot percebre la causalitat divina en les coses sinó en nosaltres i, tot i així, parcialment. Déu vol les persones i els condicionaments que aquestes troben en la natura, perquè aquests estan cridats a constituir-se en favor de les criatures personals gràcies a l'evolució còsmica. Així, a poc a poc, tot es va reconduint dins l'òrbita de la Providència actuant i creadora.

L'esquema causa-fi és el que millor expressa la durada que arriba a ser eterna. El finalisme, que és imperceptible al començament, arriba a ser real al final, en lloc de desaparèixer en l'últim estadi. Res es perd en l'existència última ja que aquesta absorbeix l'anterior i forma un sistema coherent. Aquest és el marc en què podem tractar de comprendre el nostre destí i el del món en nosaltres. La finalitat recapituladora és present al començament del procés i a cada fragment, però només en forma d'una intenció que sobrepassa el començament i els fragments. El problema de la comunió dels esperits i del seu destí s'associa a la capacitat de renovació del temps en l'eternitat, que, en paraules de Nédoncelle, "no és més que la presa de consciència del caràcter absolutament intern de les relacions duradores"¹².

La persona està radicalment oberta a la transcendència. Transcendència no vol dir llunyania o inaccessibilitat a l'experiència personal. La metafísica de la transcendència salvaguarda la seva comunicació i diàleg amb allò concret i amb allò personal. La "mort de Déu" dels filòsofs materialistes és superada pel Déu personal, el Déu de la persona, de la trobada, de la comunió, de la distància, però també de la presència, de la crida i el diàleg. La transcendència de la persona ens porta a descobrir la transcendència de Déu com a resposta a la necessitat de transcendència en la persona. La trans-

¹² M. NÉDONCELLE, *Intersubjectivité et ontologie...*, o. c., 270

condència de Déu és conseqüència de l'estructura personal de l'ésser humà i de la consciència. De la noció d'"ésser com a relació" dels ens entre si i amb l'ésser, la consciència d'existència es converteix en consciència de dependència i relació amb les altres persones i amb la Persona. Dir que aquesta relació és transcendent és dir que afecta tots els éssers per igual. Per això, dels models i projectes d'éssers particulars que aconseguim en l'existència fenomenològica, ens podem remuntar a aquesta relació única de l'ésser present en tots els altres éssers sense confondre'ls. Diu Nédoncelle: *"La relació primordial prefigura el 'nosaltres' en el moment en què estableix un llaç d'unió entre el jo empíric i el jo ideal de cada ens, perquè l'ens mai existeix sol: la seva distensió és el resultat de la seva crida i la seva originalitat està reflectida en la seva font transcendental. Entre el jo i aquesta font hi ha una comunitat fonamental que és el nosaltres humà inserit en el més íntim de la nostra interioritat. La relació de l'ens amb si mateix és un reflex precursor d'aquesta comunitat, del nosaltres, i un efecte previ en la consciència que en tenim"*¹³.

Partint de la relació múltiple dels éssers, s'arriba al fonament de la comunitat. El personalisme considera que allò comunitari s'arrela en la transcendència essencial de la persona, de manera que la comunitat no és quelcom que sigui sobreafegit a la persona d'una forma conjuntural, ni tan sols simplement cultural, sinó que, al contrari, la persona la percep com una tendència natural, que pertany a la constitució més íntima del seu ésser i que porta les persones a associar-se de forma lliure i espontània per aconseguir determinats fins que l'individu no pot aconseguir aïllat dels seus semblants.

Tot ser és comunitat i diàleg amb si mateix, amb l'ésser que hi ha en ell i amb el que hi ha en els altres. La seva mateixa existència és compartir l'existència amb una altra Persona que la va cridar. Des de la comunió dels éssers en l'ésser, comprem la comunitat de les persones en la Persona, que també és comunitat.

En la societat actual, cal introduir la cultura de l'amor, la civilització de la persona, la convivència i compenetració dels esperits per l'amor, als quals han de servir estructures, lleis, models antropològics i econòmics de l'existència interpersonal. Aquest és el propòsit de tota la vida i obra de Nédoncelle, com podem apreciar en les seves paraules: *"La persona està sempre per damunt i més enllà de la societat natural; ella no té mai, com a meta, aquesta societat. Però se serveix de la civilització com d'un mitjà per fer néixer nous valors per-*

---

13 *Ibid.*, 91

sonals on s'expressin els seus actes comunitaris. Quan, a més d'una obra del jo en la societat, fa acte de presència l'obra amant d'un 'nosaltres', llavors el que s'ha dit sobre el valor suprem de la consciència és encara més vertader: l'amor, sobtadament, dóna a la societat més que rep d'ella i intenta penetrar-la per a benefici de les persones¹⁴.

Abstract

Professor Vázquez Borau presents, in this article, one of the most interesting figures in French-speaking Personalism, French philosopher Maurice Nédoncelle. After outlining his biography and life context, he describes the underlying thesis of this so undeservedly forgotten thinker.

---

¹⁴ M. NÉDONCELLE, *Vers une philosophie de l'amour et de la personne*, Aubier, Paris 1957, 70-71